

Новицька Н.В. Аналіз екологічного податку за критерієм адміністративної ефективності / Н.В. Новицька // [„Податковий кодекс України : практика реалізації та перспективи вдосконалення”] : матер. наук.-практ. круглого столу, 13 травня 2011 р. / Держ. подат. служба України, Нац. унів. ДПС України, Наук.-дослідн. центр з проблем оподаткування. – Ірпінь, 2011.– С. 67–70.

Новицька Н.В., Науково-дослідний центр
з проблем оподаткування Національного
університету ДПС України

Аналіз екологічного податку за критерієм адміністративної ефективності

Одним з критеріїв оптимальності екологічного податку є критерій адміністративної ефективності, відповідно до якого економічний ефект від екологічного податку зростає у міру спрощення системи стягнення податку (сукупності дій з підрахунку бази оподаткування, розрахунку податкового зобов'язання і контролю за сплатою податку з боку держави) [1, р. 215–231].

На час свого запровадження екологічний податок був розроблений на основі методики розрахунку економічного збитку від забруднення навколишнього природного середовища і був унікальним, шкала податкових ставок була встановлена за десятками і сотнями забруднюючих речовин (базові нормативи визначені для 25 основних забруднюючих речовин у повітрі, для забруднюючих речовин, які не внесені у список, нормативи визначаються в залежності від класу токсичності). Даний податок міг би бути надзвичайно ефективним за умови існування ефективної системи його адміністрування.

В даний час, викиди забруднюючих речовин в основному не вимірюються, а оцінюються на основі кількості спожитих ресурсів, характеристики виробничого процесу (часто відповідно до проекту, а не поточних показників), при чому точна оцінка є надзвичайно складною та вартісною процедурою і є скоріше винятком ніж правилом, вона застосовується тільки в окремих спеціальних випадках [2]. Така ситуація не забезпечує зв'язку між фактичним скороченням викидів і сумою податкового

зобов'язання з екологічного податку. Внаслідок цього, підприємствами не відчувається фінансова вигода (зменшення податкових зобов'язань зі сплати екологічного податку) від запровадження технологій зі скорочення викидів. Крім того, у природоохоронних органів відсутні ресурси для зіставлення фактичних викидів з цифрами, що представляються підприємствами як база оподаткування, що веде до заниження податкових зобов'язань і спричиняє неефективну мобілізацію надходжень з екологічного податку.

Надзвичайно широкий перелік забруднюючих речовин, що складають базу оподаткування не відображає пріоритетів екологічної політики [3], яка сфокусована на скороченні загальнопоширених забруднюючих речовин, до яких відносяться оксиди азоту, бенз(а)пірен, діоксин та інші сполуки сірки, оксид вуглецю, озон, речовини у вигляді суспендованих твердих частинок (мікрочастинки та волокна), свинець та його сполуки, формальдегід відповідно до переліку найбільш поширених і небезпечних забруднюючих речовин, викиди яких в атмосферне повітря підлягають регулюванню [4]. За вказаними загальнопоширеними забруднюючими речовинами (крім озону та додатково за радіоактивними речовинами) ведеться постійний екологічний моніторинг. В зв'язку з цим відсутність орієнтації на основні забруднюючі речовини підриває адміністративну ефективність системи оподаткування викидів забруднюючих речовин стаціонарними джерелами.

В розвинених країнах шкала ставок екологічного емісійного податку запроваджена тільки для декількох найбільш поширених забруднюючих речовин, що викидаються в атмосферу стаціонарними джерелами (в основному сполуки сірки, азоту) при більш розвиненій системі контролю (екологічного та податкового) і податкової культури.

Досліджуючи структуру викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами в Україні в 2010 р., можна побачити, що найбільшу питому вагу (97,6 %) мають викиди оксидів сірки (29,5 %), оксидів вуглецю (25,8 %), метан (20,2 %) та пил (речовини у вигляді твердих суспендованих частинок) (13,7 %), сполуки азоту (8,4 %).

Розрахунок в регіонах вказаної структури викидів і їх ранжування методом Дельфі показало, що найбільші ранги мають наступні речовини: метан, діоксин та інші сполуки сірки, оксид вуглецю, речовини у вигляді твердих суспендованих частинок, сполуки азоту.

Після цього була проведена оцінка суми екологічного податку в 2010 р. за викидами забруднюючих речовин, які отримали ранг від 1 до 5. Для цього обсяги викидів за регіонами було помножено на ставку податку та добуток вирахованих середніх значень коригуючих коефіцієнтів. Отримане значення було порівняно з фактичними надходженнями екологічного податку за викиди забруднюючих речовин стаціонарними джерелами, а потім вирахована середня частка по Україні, яка склала понад 90 %. Що свідчить про те, що навіть без підвищення ставок, а просто звузивши базу оподаткування значних втрат надходжень від екологічного податку не відбудеться.

Таким чином доцільним буде скоротити базу оподаткування екологічного податку за викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення до п'яти: вуглеводнів (до них входить метан), оксидів азоту, діоксидів та інших сполук сірки, оксидів вуглецю, речовин у вигляді суспендованих твердих частинок та збільшити за ними ставки екологічного податку до рівня щоб вони були більшими за граничні витрати на скорочення викидів (для цього необхідні додаткові розрахунки) що відповідає практиці екологічного оподаткування розвинених країн.

Список використаних джерел

1. Sadler T.R. Environmental Taxation in an Optimal Tax Framework // Atlantic Economic Journal. – 2001. – Vol. 29. – № 2. – P. 215–231.

2. Типова методика визначення питомих викидів від основних виробництв по галузях промисловості. Основні положення від 25 грудня

2000 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: система інформаційно-правового забезпечення – Ліга:Закон.

3. Закон України „Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року” № 2818-VI від 21.12.2010 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: система інформаційно-правового забезпечення – Ліга:Закон.

4. Постанова КМ України „Про затвердження переліку найбільш поширених і небезпечних забруднюючих речовин, викиди яких в атмосферне повітря підлягають регулюванню” від 29 листопада 2001 р. № 1598. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: система інформаційно-правового забезпечення – Ліга:Закон.